

In het [Sectorrapport](#) is gekeken welke impact passend onderwijs heeft gehad op de sector speciaal onderwijs. De thema's die centraal staan in het evaluatieprogramma passend onderwijs en daarbij behorende vooraf opgestelde beleidsverwachtingen zijn leidend geweest. Deze thema's zijn ondergebracht in het zogeheten 'input-proces-resultaat' model. Dit model is als volgt vertaald: toegang tot het speciaal onderwijs, thema's die zich op het niveau van scholen afspelen, en uitstroom van leerlingen. Daarnaast is gekeken naar de omgeving waarin het speciaal onderwijs zich bevindt.

Toegang tot het speciaal onderwijs

Samengevat kan worden dat er in het speciaal onderwijs sprake is van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het plaatsen van leerlingen met een toelaatbaarheidsverklaring. De zorgplicht wordt door scholen over het algemeen nagekomen op het moment dat er een toelaatbaarheidsverklaring wordt afgegeven. Of, en in welke mate, er sprake is van wegadviseren van ouders voordat zij hun kind schriftelijk hebben aangemeld is niet duidelijk.

Verder blijkt dat samenwerkingsverbanden de vrijheid hebben genomen die zij hebben gekregen voor het inrichten van procedures rondom het afgeven van toelaatbaarheidsverklaringen. Het gevolg hiervan is dat er verschillen zijn ontstaan tussen samenwerkingsverbanden in de procedures, duur van toelaatbaarheidsverklaringen, en ontwikkelingsperspectieven. De ervaren bureaucratie wordt hiermee in verband gebracht, en is de afgelopen jaren niet afgenomen. Wat betreft het toepassen van criteria voor het toewijzen van ondersteuning lijkt hier minder sprake van te zijn dan voorheen. Er wordt meer nadruk gelegd op de ondersteuningsbehoefte van de leerling en gekeken naar wat de leerling nodig heeft. Hier zit de keerzijde aan dat het toewijzen minder transparant wordt ervaren.

Wat betreft de leerlingstromen zien we dat er, ondanks een eerdere daling, het leerlingaantal voor het speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs weer op het niveau van voor passend onderwijs ligt. Verder blijkt dat er nauwelijks samenhang is, voor het speciaal onderwijs, tussen het leerlingaantal en de verevening, hoewel de samenhang wel toeneemt in de loop der jaren. Voor het voortgezet speciaal onderwijs is de samenhang wat sterker. Daarnaast is er alleen samenhang tussen bekostigingscategorie 3 en de verevening voor het speciaal onderwijs in de periode 2014-2018. Voor de veronderstelling dat de leerlingpopulatie in het speciaal (basis)onderwijs zou verzwaren zijn geen harde bewijzen gevonden: er zijn geen aanwijzingen dat leerlingen langer in het regulier basisonderwijs blijven en kwetsbaarder instromen in het speciaal basisonderwijs. Wel lijkt de zorgzwaarte in het speciaal basisonderwijs enigszins toe te nemen, maar hierover zijn geen gegevens na de invoering van passend onderwijs. Tevens zijn hierover geen gegevens voor leerlingen in het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs.

Processen in de school

In de school is er weinig veranderd door de invoering van passend onderwijs. Op het niveau van leraren vindt weinig expertise-uitwisseling plaats tussen het regulier en speciaal onderwijs. Dit komt vaker voor tussen intern begeleiders van scholen. Zij worden ook vaker geconsulteerd bij het doorverwijzen en in het proces van aanvraag van een toelaatbaarheidsverklaring.

Het opstellen van een ontwikkelingsperspectief is gemeengoed in het speciaal onderwijs, en wordt gezien als een groeidocument. De nadruk hierbij ligt op de ondersteuningsbehoefte van de leerling, en minder (zoals voorheen) op de diagnose van de leerling. Wel wordt er rondom het ontwikkelingsperspectief, net als bij de toelaatbaarheidsverklaring, de nodige bureaucratie ervaren. Dit komt voornamelijk doordat de scholen te maken hebben met verschillende samenwerkingsverbanden en hiertussen verschillen zijn over hoe het ontwikkelingsperspectief eruit moet zien.

Ouders van leerlingen zijn gemiddeld genomen tevreden over het onderwijs en de communicatie met school. Voor het voortgezet speciaal onderwijs lijkt er wat betreft oudertevredenheid nog winst te behalen: niet alle ouders zijn tevreden over de aansluiting van het onderwijsaanbod op hun kind. In de keuzevrijheid van ouders lijkt niet veel veranderd te zijn. Een terugkerend punt is de afstemming met de gemeente over de vergoeding van het leerlingenvervoer. Gemeenten dienen te handelen vanuit de gedachte om 'thuis-nabij' onderwijs te realiseren, wat betekent dat dit niet altijd aansluit bij de keus van ouders.

Uitstroom van leerlingen

Samengevat kan worden dat wanneer leerlingen eenmaal in het speciaal onderwijs zitten, de kans niet groot is dat zij terugstromen naar het regulier onderwijs. Landelijke cijfers laten zien dat terugstroom maar weinig voorkomt, en dat de beleidsverwachting over het tijdelijk plaatsnemen van leerlingen niet reëel is om te verwachten. Ook blijkt dat leerlingen vanuit het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs doorgaans uitstromen naar het voortgezet speciaal onderwijs, en minder naar het regulier voortgezet onderwijs.

De omgeving waarin het speciaal onderwijs zich bevindt

De positie van het speciaal onderwijs is enerzijds versterkt doordat men bestuurlijk aan de tafel zit van het samenwerkingsverband. Hierdoor is de sector meer zichtbaar geworden, en door het creëren van dekkend aanbod binnen het samenwerkingsverband wordt de sector nodig gevonden. Anderzijds is het speciaal onderwijs een kleine speler in het veld, en maakt dat hun positie soms kwetsbaar.

Er wordt intensiever samengewerkt tussen verschillende vormen van onderwijs, en de verwachting is dat dit de komende jaren gaat toenemen. In het realiseren van de samenwerking worden wel knelpunten ervaren die voornamelijk te maken hebben met: wet- en regelgeving, bestuurlijke inrichting, huisvesting, en samenwerking met jeugdhulp/zorginstellingen. Ook vindt er meer samenwerking plaats tussen onderwijs-gemeente-jeugdhulp op bestuurlijk niveau. De inzet van jeugdhulp in de scholen voor speciaal onderwijs is toegenomen, echter worden er ook knelpunten ervaren in de expertise, en grote hoeveelheid hulpverleners in de school.

Passend onderwijs heeft vooralsnog vooral geresulteerd in veranderingen op bestuurlijk niveau, en raakt nog nauwelijks de onderwijspraktijk van het speciaal onderwijs. Het verder stimuleren van de ontwikkelingen en knelpunten hierin op te lossen resulteert mogelijk in goede vervolgstappen.

Meer informatie

Het onderzoek maakt deel uit van het door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gefinancierde onderzoeksprogramma Evaluatie Passend Onderwijs 2014-2020. Bezoek onze website voor meer onderzoeksresultaten: www.evaluatiepassendonderwijs.nl

Bron: Boer, A.A. de (2020). Evaluatie passend onderwijs. Sectorrapport speciaal onderwijs. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.